

О. О. Полумисна

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри журналістики
e-mail: polumisna.olga@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4289-0588
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Майдан Свободи, 4, м. Харків, Україна, 61022

ОБРАЗ ВІЙСЬКОВИХ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНСЬКОМУ МЕДІАПРОСТОРИ: ПРОБЛЕМНИЙ І ТЕМАТИЧНИЙ АСПЕКТИ ПУБЛІКАЦІЙ

Мета дослідження – виявити особливості висвітлення в медіа проблем військових, що отримали інвалідність унаслідок війни.

Методологія дослідження. Дослідження ґрунтується на аналізі контенту українських медіа. Окрім того, застосовано загальнонаукові методи синтезу, класифікації та узагальнення.

Результати. У статті розкрито аспекти, яким найчастіше приділяють увагу в українських медіа при висвітленні проблем військового з інвалідністю: правовий, соціальний, медичний, реабілітаційний, психологічний та освітній. Відзначено колізійність держави, українського суспільства, медіа в ставленні до військових з інвалідністю. При позитивному ставленні держави до українських військових, захопленні їхньою сміливістю проблемним є отримання статусу особи з інвалідності. Цей процес корумпований, бюрократизований, спостерігається неповага до військових, до волонтерів з інвалідністю. Доброзичливе ставлення медичного персоналу корелює подекуди з неясними медичними послугами, вимаганням хабарів за надання статусу інвалідності, недбалістю та невідповідністю працювати з військовими.

Проблеми з недоступністю наразі стають ще гострішими порівняно з довоєнним періодом, оскільки зараз більшою є кількість людей, які не мають можливості через набуту інвалідність дібратися до місця призначення. Відсутність системної сучасної реабілітації спричиняє виїзд військових за кордон з метою отримання якісного лікування та протезування. Освітній та психологічний аспекти в медіа представлені бідно. Публікації на цю тематику є поодинокими. Проблема сприйняття людей з інвалідністю була і є наразі однією з найважливіших, оскільки для військових з інвалідністю важливо зуміти адаптуватися до тих реалій, у яких вони опинилися. На прикладі «Суспільного новини» відзначено тенденцію до збільшення повідомлень про людей з інвалідністю, зокрема про військових, які отримали інвалідність під час війни, що, з одного боку, збільшує повагу до них, сприяє мотивації інших людей, з іншого – накладає на них відповідальність за здійснення подекуди нереальних речей.

Новизна полягає в осмисленні колізійного ставлення до військових з інвалідністю з боку держави, медіа та українського суспільства.

Практичне значення. Результати дослідження можуть бути використані в процесі вивчення курсів «Нові тенденції в журналістиці» та «Проблематика газетних виступів. Соціум. Культура».

Ключові слова: військові з інвалідністю, військові з ампутацією, медіа, колізія, суспільство, право, адаптація, героїзація.

I. Вступ

Унаслідок початку російсько-української війни у 2014 р. та повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 р. кількість людей з інвалідністю постійно збільшується. До війни офіційною цифрою, зазначеною у відкритих джерелах, було 2,7 млн українців. Наразі, під час воєнних дій, влада не називає їхню кількість. За словами міністра В. Ляшка, «кількість ампутацій у порівнянні з минулими роками зросла в середньому втричі» [21], «з 24 лютого 2022 року до березня цього року за протезуванням звернулися майже 10 тисяч людей. Серед них лише 680 військових. Інші – 9118 людей – цивільні» [20]. На 2025 р. ця цифра становила 3,4 млн, за протезуванням звернулося 5000 осіб [37].

Оскільки в історії відомі такі ситуації (за В. Гордієнко, Г. Гордієнко, С. Філіпс, В. Фефеловим та ін.), коли влада намагалася військових з інвалідністю по завершенню війни більш-менш фінансово забезпечити, але абсолютно не дбала про їхню інтеграцію до соціуму, зокрема, навіть позбавлялася від них фізично (острів Валаам), українське суспільство не повинно допустити повторень і має постійно відстежувати цей процес на державному, суспільному, медійному рівнях.

Наразі ця тема порушена в праці С. L. Castle, N. Heinze, R. S. M. Gomes, які акцентують на особливостях реабілітації військових з інвалідністю за допомогою спорту. Роль ветеранських організацій у реінтеграції воїнів з інвалідністю в Україні досліджують О. Кравченко, В. Швець, Л. Мельник. Про військових з інвалідністю згадується в доробку Ю. Бідзілі та Н. Толочко, які, спираючись на опитування 2025 р. про настрої у суспільстві про ветеранів російсько-української війни, відзначають певну дискримінацію, зокрема жалісливе ставлення до ветеранів з ампутаціями з акцентом на пораненні, а не на бойовому досвіді. Зокрема, К. Будняк вивчає вербальну та візуальну репрезентацію військовослужбовців з інвалідністю в медіа, О. Зіненко пише про українських військових з інвалідністю в контексті медіатизації потреб людей з інвалідністю в соціальних мережах під час повномасштабної російсько-української війни. Наразі фактично відсутніми є дослідження, які стосуються особливостей висвітлення військових з інвалідністю в медіа.

II. Постановка завдання та методи дослідження

Мета – виявити особливості висвітлення в медіа проблем військових, що отримали інвалідність унаслідок війни.

Методологічною основою статті є загальнонаукові методи дослідження: метод аналізу, за допомогою якого досліджено контент українських медіа, синтезу, метод класифікації та узагальнення.

III. Результати

Згідно із Законом «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», статус особи з інвалідністю внаслідок війни отримують «особи з числа військовослужбовців діючої армії та флоту, партизанів, підпільників, працівників, які стали людьми з інвалідністю внаслідок поранення, контузії, каліцтва, захворювання, одержаних під час захисту Батьківщини...» [42]. У першу чергу ця особа має бути захищеною як на соціальному, так і на правовому рівні, оскільки ціною власного життя і здоров'я відстоює незалежність України.

Відповідно, з метою правового захисту особи з інвалідністю внаслідок війни на сторінках медіа юристи надають детальний перелік дій та документів, що допоможуть у вирішенні отримання цього статусу: правові можливості особи, документи, проходження військово-лікарської та медико-соціальної експертної комісії тощо [27; 44]. Окрім того, на сайті «АрміяInform» ідеться про отримання одноразової грошової допомоги в разі встановлення інвалідності військовослужбовцю. Це відбувалося лише після того, як була надана довідка МСЕК (медико-соціальної експертної комісії). Особливим нюансом є те, що «встановлена інвалідність повинна бути пов'язана з виконанням обов'язків військової служби або погіршенням здоров'я військовослужбовця без призначення інвалідності, що настало внаслідок захворювання чи нещасного випадку, що мали місце в період проходження ним військової служби» [3]. Так було до 2024 р., наразі запроваджено інший підхід для встановлення інвалідності: «Інвалідність повнолітній особі встановлюється за результатами оцінювання повсякденного функціонування особи, проведеного експертною командою з оцінювання повсякденного функціонування особи (ЕКОПФО)» [2]. Із чітким коментарем юриста розміщено інформацію про грошові виплати та потрібну документацію на сайті «ТСН» у публікації П. Зайця «Виплати військовим за поранення чи інвалідність: як отримати грошову компенсацію» [16]. Аналогічну інформацію можемо дізнатись зі сторінок видання «Лівий берег», її надає депутат Верховної Ради Д. Маслов. До прикладу, ідеться про розмір виплати: «третя група інвалідності – близько 570 тис. гривень, друга група – 680 тис. гривень. При першій групі – майже мільйон гривень» [25]. Окрім того, у законодавстві є прогалини стосовно збільшеної допомоги, оскільки її отримують ті захисники, у яких погіршення здоров'я зафіксовано протягом двох років. Але бувають різні ситуації, і проблеми зі здоров'ям з'являються пізніше, тож депутат пропонує усунути цю соціальну несправедливість.

Для того, щоб отримати одноразову допомогу, військові з інвалідністю мають довести, що мають інвалідність. Журналістка Ірина Ухіна називає цей процес «бюрократичним пеклом для військових», яке протягом тривалого часу функціонує та створює значні перешкоди військовим після отримання ними інвалідності: «Поранені військові ЗСУ під час збору документів і проходження військово-лікарських комісій зіштовхуються з нескінченими чергами і бюрократією» [40]. Цю проблему порушує Масі Найєм, який отримав поранення і втратив око: «Черги і часом неприйнятне ставлення – не єдине, з чим зіштовхуються поранені військові. Найскладніше – зрозуміти, які документи потрібно зібрати, щоб оформити інвалідність, отримати одноразову грошову виплату за поранення, відпустку за станом здоров'я чи додаткові засоби реабілітації» [40]. За його сприяння було запущено правовий навігатор для поранених військовослужбовців, де зібрана така інформація: «евакуація та транспортування на лікування, лікування та довідка про обставини травми, проходження військово-лікарської комісії, лікування за кордоном, встановлення групи інвалідності у МСЕК та отримання одноразової грошової допомоги» [40]. Зміни в цій системі, вважає М. Найєм, сприятимуть виробленню поваги від цивільних людей та держави у ставленні до військового. Ця проблема також висвітлюється на сторінках медіаресурсу «Вікна» в інтерв'ю з М. Найємом, де він робить висновок стосовно відсутності культури надання інвалідності пораненим в українському просторі: «Тоді ці підходи були радянські з приниженням людської гідності в принципі. Не було жодної філософії. Зараз ми хочемо створити певну філософію, бо наразі у

суспільстві в нас є почуття величезної подяки військовим. Тобто зараз є момент, коли можна виправити минулі помилки» [9]. Про запровадження правового навігатора за сприяння Масі Найєма йдеться у публікації «Фактів» «Правовий навігатор для поранених військових. Масі Найєма про те, як подолати бюрократичне пекло під час оформлення інвалідності» [22]. Заголовки у виданнях говорять самі за себе стосовно цього питання: «Проблеми з оформленням статусу УБД для тисяч наших захисників уже вийшли за межі здорового глузду. У багатьох опускаються руки» [43]. Оскільки не завжди військовим, які отримали поранення та інвалідність, надаються якісні медичні послуги, правозахисниця Любов Галан та військовий Масі Найєма створили центр «Принцип». За їхніми словами, «організація перш за все добиватиметься того, щоб держава гідно ставилася до військовослужбовців, які ризикують заради неї життям і втрачають здоров'я. Ми добиватимемося, щоб військовим надавали послуги, зокрема, медичні, якісно і з повагою» [11]. У публікації порушувалися такі проблеми: відсутність знання про дії, які чекають на бійця та його родину після поранення; відсутність супроводу пораненого бійця за кордоном; подекуди вимагання хабарів при проходженні комісії за підтвердження їхньої інвалідності; неотримання повної реабілітації та повернення у такому стані на «нуль»; проблеми з медичною системою, відсутність цифровізації, через що військові змушені стояти днями в чергах. Один із військовослужбовців Мирослав Откович зазначав: «Немає де присісти – стоїш біля стіни. Багато хлопців з важкими пораненнями. Немає інформаційних табло, на яких би мав бути написаний перелік документів, з якими треба заходити до хірурга» [11]. Працівники організації «Принцип» на чолі М. Найємом наголошують на тому, що варто в сьгоднішніх умовах звертатися до депутатів і чиновників і в разі невиконання ними своїх обов'язків запускати так званий «шакалячий експрес» (колективна негативна реакція на дії якоїсь людини чи організації): «Коли таким людям будуть пальцем тикати, що саме через тебе людина з інвалідністю, яка втратила здоров'я на війні, не може нормально доїхати до магазину, тоді цій людині стає незручно в такому соціумі жити» [31].

Проблеми, пов'язані з роботою МСЕК та ВЛК та їх недосконалою роботою, порушуються в публікації «Обпечений воїн, що дивом вижив, досі не може отримати інвалідність». При цьому наголошено на тому, що військовий є батьком трьох дітей, а дружина є військовою, яка вже рік захищає Україну. За її словами, вона «шокована ставленням до військових і розповіла про беззаконня, яке відбувається у медико-соціальної експертній комісії... Навіщо ми пішли на цю війну? Щоб вони нам зараз ось так мізки виносили?» [28]. Це не суб'єктивна думка, оскільки в публікації наведено думки різних військових і кожен із них підтверджує відсутність поваги до військового при отриманні інвалідності, корупційність, бюрократію системи: «Прикро те, що це не поодинокий випадок. Хлопці воювали, отримали поранення, а потім ще мають доводити, що там були і дійсно постраждали. <...> Ми повинні цим хлопцям в ноги кланятися. <...> Серце кров'ю обливається, коли бачу хлопців з ампутацією чи на милицях у чергах до кабінетів», «Побратими скаржаться на ганебне ставлення до них, корупцію. Одних просто «ганяють» по пів року: 3–4 місяці розглядають документи, потім відправляють на доліковування, а врешті відмовляють». На період 2025 р. розроблено алгоритм отримання інвалідності внаслідок війни [18].

Завдяки медійному розголосу військові та журналісти, по-перше, намагаються полегшити життя військовим з інвалідністю, надаючи той перелік документів, який їм потрібен для встановлення інвалідності, по-друге, тримають руку на пульсі стосовно змін у проходженні медичної комісії, оскільки цей процес принижує гідність військових з радянських часів.

Порушенням прав людей з інвалідністю є обмеження їхнього руху, недоступності приміщень, транспорту тощо. З метою з'ясування думки військових, які отримали під час воєнних дій інвалідність, стосовно доступності міст та передмість журналісти провели опитування і встановили таке. До прикладу, у Львові військовослужбовці жаліються на недоступність, неможливість дібратися до місця призначення. С. Костишин, сержант 24-ї механізованої бригади, якому ампутували праву ногу, зазначає: «Коли їдеш на візку тротуаром, то спуститися з нього не завжди вдається. ... Коли я приїжджав на візку до Львова на реабілітацію з дружиною, то ми вдвох ледве справлялися з нормальним пересуванням, а коли залишився сам, то проїхав 20 метрів від дому і зрозумів, що це нереально, повернувся по милиці» [7]. У цій публікації порушуються проблеми необлаштованості громадського транспорту, мало низькопідлогових трамваїв, відсутність пандусів або, якщо вони справді є, то не завжди зручні. Військові порівнюють умови в США та Європі й відзначають справжню відповідальність соціальних служб в облаштуванні помешкання людини з інвалідністю, чого не можна сказати про Україну. «Зайди, якщо зможеш. Ветеранам з інвалідністю вкрай важко пересуватися українськими містами» – таку назву має дослідження, проведене командою Texty.org.ua у чотирьох містах: Києві, Запоріжжі, Житомирі, Луцьку. Йдеться не лише про недоступність у містах, а й у лікарнях. Військовослужбовець з інвалідністю Сергій Копищик, який взяв участь у дослідженні, зазначає: «У нас не медичні заклади, а якийсь жах просто. В одному госпіталі, де я лікувався, замість пандуса біля входу на сходах залили дві бетонні смуги. Там неможливо самому піднятися. Невдовзі в мене буде операція в госпіталі у Львові, я буду лежати в палаті без протезів певний час, тому не зможу навіть у туалет сам сходити, бо там всюди високі пороги». Загалом він «розчарований небажанням влади адаптувати міста для людей, які не можуть самостійно пересуватися» [15].

Наразі люди з інвалідністю мають детально продумати маршрут, оскільки не можуть усюди вільно пересуватися. У статті висловлюються думки не лише військових, а й керівництва міста Львова. На їхню думку, вони «неухильно дотримуються державних будівельних норм. ... діє програма доступності житлових приміщень для осіб з інвалідністю у колісних кріслах та з вадами зору... Міський автобусний транспорт переважно низькопідлоговий. Що стосується трамваїв, то тут цей відсоток звичайно менший, адже рухомий склад здебільшого старий» [7]. Про популярність соціального таксі у Львові говорить його засновник Ю. Лопатинський, але ця послуга на сьогодні не працює, оскільки не підтримується фінансово державою. Тож, проблема з тим, щоб дійти до місця призначення, досі є гострою для людей з інвалідністю. Авторка публікації піклується про те, що у майбутньому у Львові збираються відкривати реабілітаційні центри, такі як «Незламні» та «Superhumans», натомість проблема з доступністю досі є не вирішеною [7]. Аналогічну проблему озвучує військовий О. Будько, який втратив обидві ноги на війні: «У Києві це було ще не так складно, але у Рівному та Львові, де повно бруківки, майже нереально їздити на візку» [13]. Також про це йдеться у публікації «Пандус не для ветеранів»: щоб потрапити в магазин, ветеран війни викликав поліцію [38].

Окрім того, військові потребують психологічної підтримки, оскільки не кожен може впоратися і сприйняти ті події, які змінили його життя. «Як психологічно реабілітувати українських військових» – таку назву має публікація на «ВоксУкраїна», де йдеться про адекватну психологічну допомогу військовослужбовцям. Т. Мизнікова пропонує застосовувати комплексний реабілітаційний підхід – арттерапію, іпотерапію, трудотерапію [26]. На сайті медіаресурсу «Глузд» надано перелік організацій та центрів, де військові з інвалідністю можуть отримати психологічну допомогу. До прикладу, «Побратими», «Veteran Hub», Офіс підтримки родин військовослужбовців, Кризовий центр медико-психологічної допомоги, Дім ветерана тощо [8]. Незважаючи на те, що цей аспект є одним із важливих, йому недостатньо уваги приділено в медіа. Трапляються поодинокі публікації, які не становлять системності.

Важливим є висвітлення реабілітаційного аспекту, оскільки таким чином користувач має можливість зрозуміти, що наразі робить держава, щоб відновити здоров'я військового. Так, у публікації Г. Терещук «Якби я міг, то повернувся б на службу» – йдеться про воїнів, які отримали інвалідність та проходять реабілітацію. Журналістка з'ясовує, яким чином відбувається реабілітація поранених бійців, наскільки складно їм відновлюватися, розповідає про особливості роботи реабілітаційного центру «Галичина», де наразі проживають і проходять реабілітацію близько 250 чоловіків, які втратили руки або ноги. Авторка захоплюється прагненням військових з інвалідністю після протезування повернутися на поле бою: «І якби була можливість, я б повернувся на службу», «... мене нервує, що я так швидко, бо хотілося побільше воювати. ... Не знаю, чи вийде мені повернутися назад до хлопців, розумію, що на передову навряд чи візьмуть. Хочу туди і все» [36]. Але в багатьох виникають питання, як діяти далі: «Незрозуміла послідовність дій: чим закінчується реабілітація, який термін. А якщо за цей термін не готова кукса під протезування, то що далі? Повертатися, куди? Де проходити подальшу реабілітацію, допоки протезування буде готове і рука відновлена?». Наразі в Україні не налагоджена системна реабілітація. Про це йдеться в публікації «Реабілітація лише на паперах»: як в Україні відновлюють здоров'я військових після поранень». Наголошено, у першу чергу, на дефіциті реабілітологів, а також на наявності чіткої та зрозумілої реабілітації: «У нас є така курортно-санаторна система, коли люди їдуть у якісь санаторії, 20 днів вони щось там роблять і це щось типу реабілітації радянського типу. ... У сучасній реабілітації немає масажу, усіяких ванн, грязей, п'явок – це якась така дичина, це середньовіччя якесь. ... У нас немає школи реабілітації і дуже мало людей, які розуміють, що це таке» [33]. Наразі неспівмірними є кількість центрів із сучасною реабілітацією та кількістю військових, які її потребують. Ці слова знаходять підтвердження в публікації «Сталеві кінцівки: як військовим повертають ноги і руки, втрачені на війні з росією». Експерт О. Толкачова, керівниця патронатної служби «Азову», зазначає, що «в Україні катастрофічно не вистачає реабілітаційних центрів та професійних реабілітологів. Усе це сповільнює роботу системи» [21], реабілітація та протезування набули розвитку в Україні протягом останніх років, відповідно, для того щоб отримати якісний протез, не потрібно їхати за кордон, але при цьому наводяться думки військових, що вони не до кінця задоволені якістю протезів: «Влад дуже радий, що йому пощастило протезуватися за кордоном. Він пригадує своїх побратимів, які отримали протез в попередні роки. Вони скаржились на дискомфорт і не функціональність виробу» [21].

Фактично одразу після початку війни влада ухвалила закон про реабілітацію постраждалих під час війни, зокрема «забезпечення допоміжними засобами реабілітації осіб, які під час служби, трудової та іншої діяльності, а також внаслідок проживання на відповідній території, отримали поранення, контузію, каліцтво або захворювання внаслідок збройної агресії рф» [30]. Через певний час з'явилася постанова, за якою військові можуть отримати протез та почати реабілітуватися до встановлення статусу особи з інвалідністю, оскільки раніше це можна було зробити тільки після цього процесу [39]. Зокрема, в медіа можна з'ясувати, яким є алгоритм отримання допоміжних реабілітаційних засобів [1]. Таким чином, можемо встановити, що зараз не налагоджено системну реабілітацію, яка часто перегукується з радянським санаторно-курортним лікуванням, сучасна

реабілітація є, але недостатня кількість центрів та фахівців. Часто через невпевненість у якості українського протезування військові звертаються до закордонних лікарів, відповідно, держава має подбати про належну якість виробництва українських протезів та сучасність реабілітаційного відновлення людей.

В освітньому середовищі з'явилися нововведення, які стосуються військових з інвалідністю, де йдеться про отримання ваучерів для навчання з метою бути конкурентоспроможними на ринку праці. Ідеться про будівництво, будівельну інженерію, кібербезпеку, інженерію програмного забезпечення тощо [9; 10]. Тобто військові, незважаючи на набуття інвалідності, мають можливість здобути освіту та реалізувати себе в житті.

Українське суспільство перебуває в процесі інтеграції людей з інвалідністю, тому не завжди толерантно себе поводить або через незнання, або через небажання заглиблюватись у чужі проблеми. Журналісти акцентують на змінах у суспільній свідомості стосовно сприйняття воїнів з інвалідністю, яке не завжди є позитивним. Як приклад, у подкасті «Людей на милицях, візках та з протезами ставатиме все більше: як війна змінить наше суспільство» порушуються такі питання, як подолання стресового стану, депресії після отримання інвалідності. Олександр Терещенко, кіборг, Народний герой України, наголошує на важливості прагнути до самостійності. «Нам ніхто нічого не винен» – цей девіз є провідним серед військових, які отримали інвалідність. Вони об'єднуються, підтримують один одного. Однією з проблем, на думку військового, є ставлення суспільства до людей з інвалідністю: «Інколи бісило, коли на мене витріщалися. Хотілося підійти та запитати, що ж зі мною не так, чи просто, перепошую, послати. Є багато таких жалісливих, які дивляться на тебе крізь сльози, шкодують тебе, хрестяться. Це в зайве повертає тебе до того, що з тобою сталось» [14]. На важливості загальної підтримки наголошує В. Ільчук – ветеран, спеціаліст по роботі зі стресом та подоланням наслідків психологічної травми. Він стверджує: «ПТСР (Посттравматичний стресовий розлад) розвивається більше у мирному житті. При нерозумінні з боку оточення. Загальна підтримка – дуже важлива» [14].

З метою підготовки суспільства до того, що кількість людей з інвалідністю збільшуватиметься, журналісти публікують історії з життя військових, які пережили поранення, ампутацію. Як приклад, у «Фокусі» в статті «Схопили кадирівці, в Донецьку ампутували руку. Історія полону і спасіння Миколи з Маріуполя» О. Ходько розповідає про Миколу Бурлаку, який втратив у полоні руку, що можна було врятувати. У публікації «“Я прокинулася в новому тілі й не знала, як жити далі”. Історія військової, яка втратила ногу» головна героїня Руслана Данілкина боялася, що її не прийме світ і що вона нікому не буде потрібна, тобто для постраждалих на першому місці є те, як їх сприйматиме оточення. Авторка публікації зазначає, що родина Данілкиних вирішила зробити так, щоб Руслана «ніколи не почувалася як “нікому непотрібний інвалід”, а лише як дівчина-героїня, якою пишатимуться» [20].

Суспільство наразі не розуміє, як себе поводити, спричиняючи ще більшу пригніченість Руслани: «Людина спершу дивиться на мої ноги, потім підіймає очі на мене. У цей момент наш поглядя, зосереджуються, і їм також незручно. ... Я намагаюся усміхатися людям, які на мене дивляться, особливо дітям, які з цікавістю розглядають, що зі мною трапилось. Натомість батьки намагаються перемкнути їх увагу без жодних пояснень» [20]. Як бачимо, проблема сприйняття людей з інвалідністю в суспільстві є, відсутність культури поведінки соціуму сприяє укоріненню стереотипів та погіршенню морального стану людини.

О. Будько, який втратив обидві ноги на фронті, також помітив, «що люди часто опускають очі, побачивши ампутації». Щоб змінити сприйняття суспільства, львівська фотографка Марта Сірко, згадавши, «як у музеях люди стають у довгі черги, щоб подивитися на прекрасні давньоримські статуї, хоча у багатьох із них теж немає рук, ніг чи носа, вирішила зробити фотосесію для цього хлопця, показати людям “живі монументи”, найближчих свідків війни», якими варто захоплюватись. Це було зроблено також для того, щоб, за словами Олександра, «надихнути побратимів не соромитися» та акцентувати на тому, що соціум повинен навчитися керувати своїми емоціями та дотримуватися культури поведінки стосовно людей з інвалідністю: «... люди помалу переоцінюють ситуацію, яка є і буде в нашій країні» [13]. Побувши в Америці на протезуванні, Олександр ділиться враженнями від ставлення до людей з інвалідністю там: «Буває, ідеш по вулиці і діти можуть звернути увагу та запитати щось батьків, але загалом суспільство реагує не так помітно – можливо через те, що там раніше це було поширено, і зараз вважається нормальним». Військовий вважає, що у нас «трохи є пережитки «совка», в якому «не було інвалідів, тому що їх не бачили» [13]. Досвід людей, як цивільних, так і військових, які втратили кінцівки під час війни, досліджує фотожурналіст Associated Press Еміліо Моренатті [29], з'ясовує, як ці люди намагаються примиритися з новою реальністю, публікує їхні фото як свідчення цієї жорстокої війни.

Не лише сприйняття оточення, а й ставлення в родині змінюється до військового, який повертається додому з інвалідністю. У той час, коли саме сім'я має бути опорою та підтримкою для ветерана, часто починаються непорозуміння, і родина руйнується. Є випадки, коли, навпаки, об'єднується і стає міцнішою. Це залежить від поваги, відсутності гіперопіки, сприйняття як повноцінної людини. Про це йдеться в публікації А. Іванців «Якщо інвалідність стає для людей приводом закінчити стосунки, це не стосунки». Історія родини ветерана ЗСУ» [17]. Військові з

інвалідністю вбачають ідеальне суспільство у тому, «коли є повага один до одного, незалежно від того, чи є в мене травма, чи я служив, чи я не служив. Потрібно допомагати, якщо ти бачиш, що комусь складно, чи просто можна підійти допомогти будь-кому, незалежно від того, чи це людина з протезом, чи без» [24].

З огляду на свіжість подій журналісти, висловлюючи захоплення стосовно військових з інвалідністю, часто героїзують їх. З одного боку, це сприяє збільшенню поваги до них у суспільстві, мотивує тих, хто опинився в подібному становищі і, лише дивлячись на чийсь випадок, знаходить у собі сили жити далі, з іншого боку, героїзуючи їх, журналісти накладають на цих людей міфічну відповідальність у виконанні чогось нереального, унаслідок чого суспільство очікує від них і надалі героїчних вчинків.

До прикладу, в українському суспільстві негативно реагують на тих чоловіків, які ухиляються від призову і намагаються прорватися за кордон. У цьому контексті героїзують тих військових, які мають інвалідність, але при цьому йдуть служити і боронити Україну від ворога. У публікації «Про військових з інвалідністю, які нас захищають, та здорових ухиливців, які прориваються через кордон», В. Крук, журналіст «Телеграфу», розповів про знайомих, які мають інвалідність і можуть не призватися до служби, але натомість вчинили інакше. Так, автор говорить, що на питання «Як це вдалося?» наголошує на тому, що почув відповідь «справжнього чоловіка». До прикладу, вони промовчали у військкоматі стосовно інвалідності, оскільки розуміли, що їх так не візьмуть: «Інакше поступити не міг – адже на мою країну напав ворог і Україну треба комусь захищати» [23]. Тобто того ж вчинку суспільство очікуватиме й від інших військових з інвалідністю, які за станом здоров'я не можуть собі цього дозволити.

Особливо героїзують тих військових з інвалідністю, які, попри складнощі, роблять героїчні подвиги і таким чином допомагають зібрати великі кошти для допомоги ЗСУ. Про це йдеться, до прикладу, у статті О. Ходько «Як ветеран АТО на протезі назбирав 7 млн на ЗСУ – неймовірна історія Олександра Швецова». Цей чоловік отримав поранення на сході країни, втратив ногу, щоб допомогти ЗСУ, вирішив пройти пішки Україною. Авторка захоплюється цим ветераном і говорить: «Ця історія – про надзвичайну кмітливність, віру в перемогу та український характер» [41]. Про патріотичну піднесеність та витривалий характер свідчить фраза Олександра: На протезі не легко йти, але коли таке відбувається, то ти не помічаєш фізичних труднощів. ... часто буває, що болить кукса ноги. А цього разу боліла ще й здорова нога, мабуть, тому, що на неї йшло навантаження» [41].

У цьому контексті можна навести публікацію «У Раді запропонували набирати в армію людей з інвалідністю: умови мобілізації», оскільки такий заголовок може привернути увагу і наголосити на тому, що навіть люди з інвалідністю йдуть на війну. Таким чином намагаються показати відмінності між здоровими чоловіками, які відмовляються йти служити, та людьми, які мають інвалідність, і можуть йти служити добровільно. Аналогічно мовиться про військових з інвалідністю в повідомленні «“Поставимо ногу і поїдемо далі воювати”: поранені воїни ЗСУ готові повернутися в бій після реабілітації». Про бажання повернутися на передову йдеться у статті Є. Ковалевської «Сталеві кінцівки: як військовим повертають ноги і руки, втрачені на війні з росією», де ті військові, що отримали інвалідність, після реабілітації або планують повернутися на «нуль» («Буду проситися назад, бо цю війну треба закінчити»), або вже це зробили («Після протезування і реабілітації військовий повернувся на службу в ЗСУ»). У публікації «Втратив ногу і повертається до війська – історія бійця Миколи Заріцького з Сумщини» розповідається про військового, який втратив ногу, наступивши на протипіхотну міну. При цьому показуються його зусилля, які він робить, незважаючи на біль: «Тренування, незважаючи на біль, чоловік не залишив. Шестикратний чемпіон України з бігу на середні дистанції, Микола Заріцький відвідує спортивний зал майже щодня. ... У найближчих планах – повернутися до війська» [12]. У заголовку «Історія незламного воїна, який втратив ногу на війні, а після лікування у Вінниці і протезування, на сноуборді спускається з гір» та в тексті Максима Даценка героїзують, надаючи йому рис незламності через його намагання кататися, попри відсутню кінцівку, на сноуборді [19]. Зрозуміло, що це ті дії, які викликають захоплення читачів, але останні вважатимуть, що і всі інші військові також повинні таким чином себе проявляти.

Українське суспільство фінансово допомагає воїнам-захисникам, які отримали інвалідність унаслідок бойових поранень. Часто волонтери їм збирають кошти на лікування та протезування. Медіа підтримують та розміщують такі повідомлення в себе на сторінках. Наприклад, «У Львові на аукціоні збиратимуть кошти для військового Михайла Варварича, який втратив ноги» (Твоє місто), «Волонтери за добу назбирали мільйон гривень на протези військовому, який втратив на війні обидві руки, одну ногу та одне око» (Свідомі), «Втратив ліву ногу, лікарі борються за праву: військовому з Житомирщини потрібна допомога» (Перший Житомирський) тощо.

Окрім того, у медіа публікують історії із життя військових з інвалідністю, що є позитивною тенденцією, оскільки таким чином читач дізнається, якою ціною дістається перемога Україні, водночас мотивує тих, хто отримав інвалідність: «Волинянин, який втратив на війні ноги, знову почав ходити», «Зворушливо: Українські зірки об'єдналися, щоб підтримати військового, який втратив кінцівку на війні», «Повернутися з пекла. Фоторепортаж з реабілітаційного центру, який ставить на ноги евакуйованих з “Азовсталі”», «Солдати, які втратили ноги в Україні, заново вчаться ходити

в Америці» [32], «Американська компанія перебралась до Закарпаття заради українських військових», «Прикарпатському військовому, який втратив ноги, в США повертають і зір», «У США безплатно протезують бійців ЗСУ, які втратили ноги чи руки». На «Суспільному» публікують розповіді військових з інвалідністю, розповідають, як було отримано поранення, як людина пристосовується до життя: «Втратив ногу на фронті, захищаючи Херсонщину: військовий з Одеси на псевдо “Маєстро”, чекає на протез», «До тіла ніби приліпили пластилін». Військовий з Чернівців втратив ногу на війні та знову вчиться ходити на протезі» та інші.

Волонтери, психологи, журналісти, ведучі висловлюють свої думки на власних сторінках у соціальних мережах стосовно військових, які отримали інвалідність. Наприклад, головна редакторка редакції документальних програм на Першому каналі Євгенія Подобна висловила думку про соціально-правову модель у ставленні до людей з інвалідністю, коли «не ветеранів треба адаптовувати до решти суспільства, а країну адаптовувати до ветеранів», вона акцентує на тому, що на цей момент можна буде з легкістю отримати гранти на різного роду громадські об'єднання чи історії з «реабілітації ветеранів», при цьому буде багато тих, хто прагнучиме лише заробити, тому, на її думку, найоптимальнішим варіантом є те, щоб ветерани працювали з ветеранами, освоювали нові професії, допомагали побратимам морально, психологічно: «І передусім аби ветерани ставали психологами і займались психологічною реабілітацією побратимів. Це про кредит довіри і про краще розуміння, бо люди говорять однією мовою» [34]. Вважаємо, що з військовими з інвалідністю мають працювати як ті, хто отримав аналогічні поранення, так і ті, хто без інвалідності, оскільки таким чином військовий не закриватиметься у собі і не взаємодітиме в обмеженому середовищі.

Юлія Забеліна, політичний журналіст, волонтер, психолог, відзначає: військові, які отримали інвалідність, зазвичай, не хочуть, щоб їм допомагали, ставилися по-особливому «ані як до надлюдина чи героя, ані як до того, кому постійно потрібне надзвичайне піклування. А щоб відносилися як до людини – живої, яка зникає до іншої реальності і хоче, щоб його тут зустріли, у цьому новому досвіді. Ми говоримо про його поранення, але не фокусуємось на цьому, щоб за пораненням продовжувати бачити людину» [35]. Журналістка спостерігає за тим, як «люди намагаються зліпити образ героя, надлюдина, ніби вони апіорі потребують іншого ставлення, ніж інші люди. Відбувається, хочуть того чи ні, дегуманізація, створення супергероя, міфу, винесення за дужки іншої частини суспільства. <...> Нам же треба поєднувати повернення з інтеграцією» [35]. Відповідно, суспільство має якомога більше дізнаватися про життя військових з інвалідністю, взаємодіяти з ними й максимально інтегрувати їх у соціум, адаптувати до нових реалій і адаптуватися самим.

З метою побачити зміни в медіа стосовно появи цих проблем та їхньої активності у висвітленні інформації про військових з інвалідністю, ми на основі моніторингу публікацій «Суспільне новини» за березень 2021, 2022, 2023, 2024, 2025 рр. встановили: у середньому це видання оприлюднює за 1 день у середньому 400 повідомлень. Протягом п'яти років кількість публікацій про людей з інвалідністю хоч і повільно, але збільшується. У березні 2021 р. було опубліковано 40 заміток, у березні 2022 р. під час повномасштабної війни ця кількість становила 42, у березні 2023 р. стала помітною тенденція, незважаючи на те, що війна йде з 2014 р., до появи публікацій про військових з інвалідністю. Так, із 50 повідомлень 10 були присвячені безпосередньо військовим, у першу чергу, ішлося про поранення, яких ті зазнали, та реабілітаційні дії: «У Рівному облаштовують реабілітаційний центр для ветеранів. Як це має працювати», «Знову вчаться побутових рухів і відновлюються після поранень», «Як працює відділення реабілітації в Чернівцях», «“Я військовий, тому здаватися не звик”: боєць, який реабілітується на Рівненщині, мріє стати психологом». Ці та інші замітки свідчать про позицію медіа до акцентування на потребах військових з інвалідністю, їхніх втратах та героїзмі. У 2024 р. оприлюднено 62 публікації, із них 28 присвячені військовим з інвалідністю; у 2025 р. – 57, із них 22 – військовим з інвалідністю. Наразі, порівнявши за той самий відрізок часу (березень, 2023) замітки в «Українській правді», можемо відзначити: на сайті «Суспільного» 10 заміток, на сайті «Української правди» – лише 1 («Апгрейд» тіла. Як сучасні технології допомагають українським військовим відновлюватися»). У 2025 р. на сайті «Суспільне.Новини» – 22 повідомлення, на сторінках інтернет-видання «Українська правда» – 2.

Наразі юристи, медійники, працівники соціальних служб та інші упевнені в тому, що українське законодавство потрібно змінювати, покращувати, але, як відзначають на сайті Національної асамблеї людей з інвалідністю, при цьому очевидно є «як неготовність суспільства, так і неготовність держави адаптуватися до нової реальності, спрощувати та реформувати інституції» [24].

IV. Висновки

Таким чином, з огляду на проведене дослідження публікацій у медіа, можемо назвати ті аспекти, на які найчастіше звертається увага: правовий, соціальний, медичний, реабілітаційний, психологічний та освітній, а також відзначити колізійність держави, українського суспільства, медіа у ставленні до військових з інвалідністю. У цьому контексті медійники акцентують на позитивному ставленні держави до українських військових, захопленні їхньою сміливістю, але при цьому відзначають проблемність щодо отримання статусу особи з інвалідності. У публікаціях ідеться про корумпованість, бюрократизованість цього процесу, неповагу до військових і волонтерів з

інвалідністю, відсутність послуги цифровізації та належного інформування. Журналісти наголошують на тому, що доброзичливе ставлення медичного персоналу корелює подекуди з неякісними медичними послугами, вимаганням хабарів за надання статусу інвалідності, недбалістю та невідповідністю працювати з військовими. У медіа часто порушуються проблеми, пов'язані з недоступністю, що на сьогодні стають ще гострішими порівняно з довоєнним періодом, оскільки зараз збільшилася кількість людей, які не мають можливості через набуту інвалідність дібратися до місця призначення. Окрім того, в українському медіапросторі акцентовано відсутність системної сучасної реабілітації, що, відповідно, сприяє виїзду військових за кордон з метою отримання якісного лікування та протезування. Освітній та психологічний аспекти в медіа представлені бідно. Публікації на цю тематику є поодинокими. Проблема сприйняття людей з інвалідністю була і є наразі однією з найважливіших, про що йдеться в медіа, оскільки для військових з інвалідністю важливо зуміти адаптуватися до тих реалій, у яких вони опинилися. З коментарів військових ми бачимо, що це для них важливо, натомість суспільство не змогло ще виробити культуру спілкування із цими людьми. У такій ситуації потрібно максимально задіювати військових з інвалідністю у всіх сферах життя, не давати закритися в обмеженому колі спілкування, ставитися як до повноцінних членів суспільства. У публікаціях на сьогодні помітна тенденція до героїзації військових з інвалідністю, що, з одного боку, збільшує повагу до них, сприяє мотивації інших людей, з іншого – накладає на них відповідальність до здійснення подекуди нереальних речей.

На прикладі «Суспільного новини» відзначено тенденцію до збільшення повідомлень про людей з інвалідністю, зокрема про військових, які отримали інвалідність під час війни. Це свідчить про активність журналістів, їхню зацікавленість темою.

Список використаної літератури

1. Алгоритм отримання допомірних засобів реабілітації. *Армія FM*. 2022. URL: <https://www.armyfm.com.ua/ua/algorithm-otrimannya-dopomizhnogo-zasobu-reabilitacii/> (дата звернення: 30.10.2025).
2. Базова інформація про інвалідність. *Конфедерація роботодавців України «Разом долаємо бар'єри»*. URL: <https://pwd.employers.org.ua/ua> (дата звернення: 30.10.2025).
3. Березинський І. Одноразова грошова допомога у разі встановлення інвалідності. *АрміяInform*. 2022. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/06/14/odnorazova-groshova-dopomoga-u-razi-vstanovlennya-invalidnosti/> (дата звернення: 30.10.2025).
4. Бідзіля Ю., Толочко Н. Медіаобраз ветерана війни в регіональному онлайн-дискурсі: об'єктивність, упередженість та стандарти журналістики. *Наукові записки інституту журналістики*. 2025. № 87 (2). С. 176–189.
5. Брензей Я. Як подолати бюрократичне пекло: Масі Наєм розповів про допомогу пораненим військовим. *Вікна*. 2023. URL: <https://vikna.tv/video/eksklyuzyvy/masi-nayem-rozproviv-pro-dopomogu-poranenym-vijskovym/> (дата звернення: 30.10.2025).
6. Будняк К. Вербальна та візуальна репрезентація українських військовослужбовців після отриманих поранень: обмежено придатним, із інвалідністю та протезуванням. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2025. № 36 (75) (5). С. 163–169.
7. Вареник Н. «Для візочника у Львові є два варіанти – дім і балкон». Що можна змінити?. *Твоє місто*. 2023. URL: https://tvoemisto.tv/exclusive/dlya_vizochnyka_u_lvovi_ie_dva_varianty_dim_i_balkon_c_hy_inklyuzyvnyu_ie_nashe_misto_145719.html (дата звернення: 30.10.2025).
8. Варчук Ю. Психологічна допомога військовим та їхнім родинам. *Глузд*. 2022. URL: <https://gluzd.org.ua/articles/psykholohichna-dopomoha-viiskovym-ta-ikhnim-rodynam/> (дата звернення: 30.10.2025).
9. Військовим, пораненим та людям з інвалідністю дозволили отримувати ваучери на перекваліфікацію та навчання. *ZMINA*. 2023. URL: <https://zmina.info/news/vijskovym-poranenym-ta-lyudyam-z-invalidnistyu-dozvolyly-otrymuvaty-vauchery-na-perekvalifikacziyu-ta-navchannya/> (дата звернення: 30.10.2025).
10. Військові та люди з інвалідністю зможуть отримати ваучери на навчання. *True UA*. 2023. URL: <https://trueua.info/news/viyskovi-ta-lyudy-z-invalidnistyu-zmozhut-otrymaty-vauchery-na-navchannya> (дата звернення: 30.10.2025).
11. Войтюк Т. «Боремося, щоб медичні послуги надавали якісно». Як правозахисний центр «Принцип» допомагає пораненим бійцям з ВЛК. *Суспільне новини*. 2023. URL: <https://suspilne.media/402548-boremosa-sob-medicni-poslugi-nadavali-akisno-ak-pravozahisnij-centr-princip-dopomagaє-poranenim-bijcam-z-vlk/> (дата звернення: 30.10.2025).
12. Втратив ногу і повертається до війська – історія бійця Миколи Заріцького з Сумщини. *Сумські дебати*. 2023. URL: <https://debaty.sumy.ua/news/vtrativ-nogu-i-povertayetsya-do-vijska-istoriya-bijtsya-mikoli-zaritskogo-z-sumshhini> (дата звернення: 30.10.2025).
13. Громлюк І. «Втратив ноги і тепер маю шість залізних». Історія військового, якого називають українським Ремарком. *BBC News Україна*. 2023. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c87vd3pm17uo> (дата звернення: 30.10.2025).

14. Срмолаєва В. Людей на милицях, візках та з протезами ставатиме все більше: як війна змінить наше суспільство?. *Громадське радіо*. 2022. URL: <https://hromadske.radio/podcasts/de-ne-stoiatymu-vystoiu/1113909> (дата звернення: 30.10.2025).
15. Зайди, якщо зможеш. Ветеранам з інвалідністю вкрай важко пересуватися українськими містами / В. Павленко та ін. *Texty.org.ua*. 2023. URL: <https://texty.org.ua/projects/110205/zajdy-yaksho-zmozhesh-veteranam-z-invalidnistyu-vkraj-vazhko-peresuvatysya-ukrayinskymy-mistamy/> (дата звернення: 30.10.2025).
16. Заяц П. Виплати військовим за поранення чи інвалідність: як отримати грошову компенсацію. *ТСН*. 2023. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/viplati-viyskovim-za-poranennya-chi-invalidnist-yak-otrimati-groshovu-kompensaciyu-2284819.html> (дата звернення: 30.10.2025).
17. Іванців А. «Якщо інвалідність стає для людей приводом закінчити стосунки, це не стосунки». Історія родини ветерана ЗСУ. *Суспільне Новини*. 2023. URL: <https://suspilne.media/342530-akso-invalidnist-stae-dla-ludej-privodom-zakinciti-stosunki-ce-ne-stosunki-istoria-rodini-veterana/> (дата звернення: 30.10.2025).
18. Інструкція і порядок. Як отримати статус особи з інвалідністю внаслідок війни та хто має таке право в Україні. *NV*. 2025. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/osoba-z-invalidnistyu-vnaslidok-viyni-yak-otrimati-status-hto-maye-take-pravo-novini-ukrajini-50522831.html> (дата звернення: 30.10.2025).
19. Історія незламного воїна, який втратив ногу на війні, а після лікування у Вінниці і протезування, на сноуборді спускається з гір. *Вінниця.info*. 2023. URL: <https://vinnitsa.info/article/istoriya-nezlamnoho-voyna-yakyy-vtratyv-nohu-na-viyni-a-pislya-likuvannya-u-vinnytsi-i-protezuвання-na-snoubordi-spuskayet-sya-z-hir> (дата звернення: 30.10.2025).
20. Ковалевська Є. «Я прокинулася в новому тілі й не знала, як жити далі». Історія військової, яка втратила ногу. *BBC News Україна*. 2023. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cd1m2ynm34ro> (дата звернення: 30.10.2025).
21. Ковалевська Є. Сталеві кінцівки: як військовим повертають ноги і руки, втрачені на війні з Росією. *BBC News Україна*. 2022. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-63004666> (дата звернення: 30.10.2025).
22. Кожушко А. Правовий навігатор для поранених військових. Масі Найєм про те, як подолати бюрократичне пекло під час оформлення інвалідності. *Факти*. 2023. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/suspilstvo/20230319-pravovyj-navigatori-dlya-poranenyh-viyskovykh-masi-nayem-pro-te-yak-podolaty-byurakratychne-peklo-pid-chas-oformlennya-invalidnosti/> (дата звернення: 30.10.2025).
23. Крук В. Про військових з інвалідністю, які нас захищають, та здорових ухилиянтів, які прориваються через кордон. *Телеграф*. 2022. URL: <https://www.telegraf.in.ua/blog/10110389-pro-zahisnikiv-z-invalidnistju-jaki-nas-zahischajut-ta-uhiljantiv-jaki-prorivajutsja-cherez-kordon.html> (дата звернення: 30.10.2025).
24. Лавренко С., Одусанво В. «За пандус тобі треба рвати зубами». Реінтеграція українських військових після поранення. *INVAK.INFO – інформаційне агентство та портал для людей з інвалідністю*. 2023. URL: <https://invak.info/novosti/za-pandus-tobi-treba-rvati-zubami-reintegraciya-ukrayinskikh-viyskovikh-pislya-poranennya.html> (дата звернення: 30.10.2025).
25. Маслов Д. Виплати військовим та їх сім'ям – питання честі й совісті держави. *LB.ua*. 2022. URL: https://lb.ua/blog/denys_maslov/522075_viplati_viyskovim_ih_simyam-.html (дата звернення: 30.10.2025).
26. Мизнікова Т. Як психологічно реабілітувати українських військових. *Вокс Україна*. 2015. URL: <https://voxukraine.org/yak-psyhologichno-reabilituvaty-viyskovykh> (дата звернення: 30.10.2025).
27. Новак А. Як отримати статус особи з інвалідністю внаслідок війни?. *Українська правда*. 2022. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/08/1/7361342/> (дата звернення: 30.10.2025).
28. Обпечений воїн, що дивом вижив, досі не може отримати інвалідність. *33-й Новини*. 2023. URL: <https://33kanal.com/news/207768.html> (дата звернення: 30.10.2025).
29. Павленко А. Тіла війни. НВ публікує жорстокі й чесні фото українців, які втратили кінцівки через війну, зняті журналістом Еміліо Моренатті. *НВ*. 2022. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/viyna-v-ukrajini-chesni-foto-lyudey-yaki-vtratilikincivki-vid-fotografa-associated-press-novini-50243539.html> (дата звернення: 30.10.2025).
30. Рада ухвалила закон про реабілітацію постраждалих під час війни росії проти України. *Укрінформ*. 2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3445790-rada-uhvalila-zakon-pro-reabilitaciyu-postrazdalih-pid-cas-vijni-rosii-proti-ukraini.html> (дата звернення: 30.10.2025).
31. Рожновська Т., Курта О. Реформа МСЕК і ВЛК, порушення прав військових і ветеранів. Інтерв'ю з Масі Найємом. *Суспільне Ужгород*. 2024. URL: <https://suspilne.media/uzhhorod/880681-reforma-msek-i-vlk-porusenna-prav-viyskovykh-i-veteraniv-intervu-z-masi-najemom/> (дата звернення: 30.10.2025).
32. Солдати, які втратили ноги в Україні, заново вчаться ходити в Америці – репортаж The New York Times. *Полтавська хвиля*. 2023. URL: <https://poltavawave.com.ua/soldati-iaki-vtratili->

- poj-v-ukrayini-zanovo-vchatsia-khoditi-v-ameritsi----reportazh-the-new-york-times/ (дата звернення: 30.10.2025).
33. Стебловська А. «Реабілітація лише на паперах»: як в Україні відновлюють здоров'я військових після поранень. *Суспільне медіа*. 2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3445790-rada-uhvalila-zakon-pro-reabilitaciju-postrazdalih-pid-cas-vijni-rosii-proti-ukraini.html> (дата звернення: 30.10.2025).
 34. Сторінка Podobna Evgeniya. *Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/evgeniya.podobna> (дата звернення: 30.10.2025).
 35. Сторінка Zabelina Yulia. *Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/yulia.zabelina.9> (дата звернення: 30.10.2025).
 36. Терещук Г. «Якби я міг, то повернувся б на службу» - захисники, які чекають на протезування. *Радіо Свобода*. 2023. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/protez-poranennya-reabilitatsiya-viyna/32273011.html> (дата звернення: 30.10.2025).
 37. Терюханова М. Яка кількість людей з інвалідністю в Україні у 2025 році. *Факти*. 2025. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20251203-yaka-kilkist-lyudej-z-invalidnistyu-v-ukrayini-u-2025-goczi/> (дата звернення: 30.10.2025).
 38. Українська М. «Пандус не для ветеранів»: щоб потрапити в магазин, ветеран війни викликав поліцію. *Телеграф*. 2025. URL: <https://www.telegraf.in.ua/topnews/10140741-schob-potrapiti-v-magazin-veteran-vijni-viklikav-policiju.html> (дата звернення: 30.10.2025).
 39. Українські військові зможуть отримати протез і розпочати реабілітацію до встановлення інвалідності. *Білопілля City*. 2022. URL: <https://bilopillia.city/articles/246884/ukrainski-vijskovi-zmozhut-otrimati-protez-i-rozpochati-reabilitaciju-do-vstanovlennya-invalidnosti> (дата звернення: 30.10.2025).
 40. Ухіна І. Бюрократичне пекло для поранених. *DW*. 2023. URL: <https://www.dw.com/uk/burokraticne-peklo-dla-poranenih-vijskovih-ak-projti-medkomisiu-i-ne-zbozevoliti/a-65108875> (дата звернення: 30.10.2025).
 41. Ходько О. Як ветеран АТО на протезі назбирав 7 млн на ЗСУ – неймовірна історія Олександра Швецова. *Фокус*. 2022. URL: <https://focus.ua/uk/voennye-novosti/535901-veteran-ato-na-protezi-nazbirav-7-mln-na-zsu> (дата звернення: 30.10.2025).
 42. Хто належить до осіб з інвалідністю внаслідок війни?. *Офіційний портал Києва. Київська міська рада*. URL: https://kyivcity.gov.ua/pilhy_dovidky_ta_sotsialnyi_zakhyst/invalidam/khto_nalezhyt_do_invalidiv_viiny/ (дата звернення: 30.10.2025).
 43. Чернев Є. Проблеми з оформленням статусу УБД для тисяч наших захисників уже вийшли за межі здорового глузду. У багатьох опускаються руки. *Гордон*. 2023. URL: <https://gordonua.com/ukr/blogs/egor-chernev/problemi-z-oformlennjam-statusu-ubd-dlja-tisjach-nashih-zahisnikiv-uzhe-vijshli-za-mezhi-zdorovogo-gluzdu-u-bagatoh-opuskajutsja-ruki-1656275.html> (дата звернення: 30.10.2025).
 44. Як ветеранам оформити інвалідність. *Українформ*. 2023. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3681770-ak-veteranam-oformiti-invalidnist.html> (дата звернення: 30.10.2025).
 45. Castle C. L., Heinze N., Gomes R. S. M. A cross-sectional study of sleep, mood, well-being, motivations, and perceived support in Ukrainian veterans and active-duty military personnel with disability, and their supporters, preparing for a sporting event. *Frontiers in Psychology*. 2023. № 14. P. 1–12.
 46. Zinenko O., Yasenovska M., Luzan Y., Maksimtsova Y., Machula A., Koval O., Zakharchenko A. Mediatization of needs of people with disabilities in war discourse in Ukrainian social media. *SCIA-2024*. 2024. P. 1–20. URL: <https://ceur-ws.org/Vol-3851/paper9.pdf> (date of request: 30.10.2025).

References

1. Alhorytm otrymannia dopomizhnykh zasobiv reabilitatsii [Algorithm for obtaining rehabilitation aids]. (2022). *Armii FM*. Retrieved from <https://www.armyfm.com.ua/ua/algoritm-otrimannya-dopomizhnogo-zasobu-reabilitacii/> [in Ukrainian].
2. Bazova informatsiia pro invalidnist [Basic information about disability]. *Konfederatsiia robotodavtsiv Ukrainy «Razom dolaiemo bariery»*. Retrieved from <https://pwd.employers.org.ua/ua> [in Ukrainian].
3. Berezynskiy, I. (2022). Odnorazova hroshova dopomoha u razi vstanovlennia invalidnosti [One-time cash assistance in case of disability]. *ArmiiInform*. Retrieved from <https://armyinform.com.ua/2022/06/14/odnorazova-groshova-dopomoga-u-razi-vstanovlennya-invalidnosti/> [in Ukrainian].
4. Bidzilia, Yu., & Tolochko, N. (2025). Mediaobraz veterana viiny v rehionalnomu onlain-dyskursi: obiektyvnist, uperedzhenist ta standarty zhurnalistyky [The media portrayal of war veterans in regional online discourse: Objectivity, bias, and journalistic standards]. *Naukovi zapysky instytutu zhurnalistyky*, 87 (2), 176–189. DOI: 10.17721/2522-1272.2025.87.14 [in Ukrainian].
5. Brenzei, Ya. (2023). Yak podolaty biurokratychnе peklo: Masi Naiem rozpoviv pro dopomohu poranenym viiskovym [How to overcome bureaucratic hell: Masi Nayem talked about helping

- wounded soldiers]. *Vikna*. Retrieved from <https://vikna.tv/video/eksklyuzyvy/masi-nayem-rozpoviv-pro-dopomogu-poranenym-viiskovym/> [in Ukrainian].
6. Budnyak, K. (2025). Verbalna ta vizualna reprezentatsiia ukraïnskykh viiskovosluzhbovtziv pislia otrymanykh poranen: obmezhenno prydatnykh, iz invalidnistiu ta protezuvanniam [Verbal and visual representation of Ukrainian military personnel after injuries: limitedly fit, with disabilities and prosthetics]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seria: Filolohiia. Zhurnalistyka*, 36 (5), 163–169. DOI: 10.32782/2710-4656/2025.5.2/25 [in Ukrainian].
 7. Varenky, N. (2023). «Dlia vizochnyka u Lvovi ye dva varianty – dim i balkon». Shcho mozha zminyty? [«For a wheelchair user in Lviv, there are two options – a house and a balcony». What can be changed?]. *Tvoie misto*. Retrieved from https://tvoemisto.tv/exclusive/dlya_vizochnyka_u_lvovi_ie_dva_varianty__dim_i_balkon_ch_y_inklyuzyvnyim_ie_nashe_misto_145719.html [in Ukrainian].
 8. Varchuk, Yu. (2022). Psykholohichna dopomoha viiskovym ta yikhnim rodynam [Psychological assistance to military personnel and their families]. *Hluzd*. Retrieved from <https://gluzd.org.ua/articles/psykholohichna-dopomoha-viiskovym-ta-ikhnim-rodynam/> [in Ukrainian].
 9. Viiskovym, poranenym ta liudiam z invalidnistiu dozvolily otrymuvaty vauchery na perekvalifikatsiiu ta navchannia [Military personnel, wounded and people with disabilities were allowed to receive vouchers for retraining and training]. (2023). *ZMINA*. Retrieved from <https://zmina.info/news/viiskovym-poranenym-ta-lyudyam-z-invalidnistyu-dozvolily-otrymuvaty-vauchery-na-perekvalifikacziyu-ta-navchannia/> [in Ukrainian].
 10. Viiskovi ta liudy z invalidnistiu zmozhut otrymaty vauchery na navchannia [Military personnel and people with disabilities will be able to receive education vouchers]. (2023). *True UA*. Retrieved from <https://trueua.info/news/viiskovi-ta-lyudy-z-invalidnistyu-zmozhut-otrymaty-vauchery-na-navchannia/> [in Ukrainian].
 11. Voitiuk, T. (2023). «Boremosia, shchob medychni posluhy nadavaly yakisno». Yak pravozakhysnyi tsentr «Pryntsyp» dopomahaie poranenym biitsiam z VLK [«We are fighting to ensure that medical services are provided with high quality». How the Princip human rights center helps wounded fighters from the VLK]. *Suspilne novyny*. Retrieved from <https://suspilne.media/402548-boremosa-sob-medicni-poslugi-nadavali-akisno-ak-pravozahisnij-centr-princip-dopomagaie-poranenim-bijcam-z-vlk/> [in Ukrainian].
 12. Vratyv nohu i povertaietsia do viiska – istoriia biitsia Mykoly Zaritskoho z Sumshchyny [He lost his leg and returned to the army – the story of soldier Mykola Zaritsky from Sumy region]. (2023). *Sumski debaty*. Retrieved from <https://debaty.sumy.ua/news/vtrativ-nogu-i-povertayetsia-dovijska-istoriya-bijtsya-mikoli-zaritskogo-z-sumshhiny> [in Ukrainian].
 13. Hromliuk, I. (2023). «Vratyv nohy i teper maiu shist zaliznykh». Isteriia viiskovoho, yakoho nazyvaiut ukraïnskym Remarkom [«I lost my legs and now I have six iron ones». The story of a soldier who is called the Ukrainian Remark]. *VVS News Ukraina*. Retrieved from <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c87vd3pm17yo> [in Ukrainian].
 14. Yermolaieva, V. (2022). Liudei na mylytsiakh, vizkakh ta z protezamy stavatyme vse bilsh: yak viina zmynt nashe suspilstvo? [There will be more and more people on crutches, wheelchairs, and with prostheses: how will war change our society?]. *Hromadske radio*. Retrieved from <https://hromadske.radio/podcasts/de-ne-stoiatymu-vystoiu/1113909> [in Ukrainian].
 15. Pavlenko, V., Hohun, M., Hadzyska, I., & Kelm, N. (2023). Zaidy, yakshcho zmozhesh. Veteranam z invalidnistiu vkrai vazhko peresuvatysia ukraïnskymy mistamy [Come if you can. Veterans with disabilities find it extremely difficult to move around Ukrainian cities]. *Texty*. Retrieved from <https://texty.org.ua/projects/110205/zajdy-yaksho-zmozhesh-veteranam-z-invalidnistyu-vkraj-vazhko-peresuvatysia-ukrayinskymy-mistamy/> [in Ukrainian].
 16. Zaiats, P. (2023). Vyplaty viiskovym za poranennia chy invalidnist: yak otrymaty hroshovu kompensatsiiu [Payments to military personnel for injury or disability: how to receive monetary compensation]. *TSN*. Retrieved from <https://tsn.ua/ukrayina/viplati-viiskovim-za-poranennia-chi-invalidnist-yak-otrimati-groshovu-kompensaciyu-2284819.html> [in Ukrainian].
 17. Ivantsiv, A. (2023). «Yakshcho invalidnist staie dlia liudei pryvodom zakinchyty stosunky, tse ne stosunky». Isteriia rodyny veterana ZSU [«If disability becomes a reason for people to end a relationship, it's not a relationship». The story of a Ukrainian Army veteran's family]. *Suspilne Novyny*. Retrieved from <https://suspilne.media/342530-akso-invalidnist-stae-dla-ludej-privodom-zakinciti-stosunki-ce-ne-stosunki-istoria-rodiny-veterana/> [in Ukrainian].
 18. Instruksii i poriadok. Yak otrymaty status osoby z invalidnistiu vnaslidok viiny ta khto maie take pravo v Ukraini [Instructions and procedure. How to obtain the status of a person with a disability as a result of war and who has such a right in Ukraine]. (2025). *NV*. Retrieved from <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/osoba-z-invalidnistyu-vnaslidok-viiny-yak-otrimati-status-hto-maye-take-pravo-novini-ukrajini-50522831.html> [in Ukrainian].
 19. Isteriia nezlamnoho voïna, yakyi vratyv nohu na viini, a pislia likuvannia u Vinnytsi i protezuvannia, na snoubordi spuskaietsia z hir [The story of an indomitable warrior who lost his leg in the war, and after treatment in Vinnytsia and prosthetics, he descends the mountains on a

- snowboard]. (2023). *Vinnysia.info*. Retrieved from <https://vinnitsa.info/article/istoriya-nezlamnoho-voyina-yakyy-vtratyv-nohu-na-viyni-a-pislya-likuvannya-u-vinnytsi-i-protezuвання-na-snobordi-spuskayet-sya-z-hir> [in Ukrainian].
20. Kovalevska, Ye. (2023). «Ya prokynulasia v novomu tili y ne znala, yak zhyty dali». Istoriiia viiskovoi, yaka vtratyła nohu [«I woke up in a new body and didn't know how to live on». The story of a soldier who lost her leg]. *VVS News Ukraina*. Retrieved from <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cd1m2ynm34ro> [in Ukrainian].
 21. Kovalevska, Ye. (2022). Stalevi kintsivky: yak viiskovym povertaiut nohy i ruky, vtracheni na viini z Rosiieiu [Steel limbs: How soldiers get their legs and arms back, lost in the war with Russia]. *VVS News Ukraina*. Retrieved from <https://www.bbc.com/ukrainian/features-63004666> [in Ukrainian].
 22. Kozhushko, A. (2023). Pravovyi navihator dlia poranenykh viiskovykh. Masi Naiem pro te, yak podolaty biurokratychno peklo pid chas oformlennia invalidnosti [Legal navigator for wounded soldiers. masi nayem on how to overcome the bureaucratic hell of disability registration]. *Fakty*. Retrieved from <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/suspilstvo/20230319-pravovyj-navigators-dlya-poranenykh-vijskovykh-masi-nayem-pro-te-yak-podolaty-byurakratychno-peklo-pid-chas-oformlennia-invalidnosti/> [in Ukrainian].
 23. Kruk, V. (2022). Pro viiskovykh z invalidnistiu, yaki nas zakhyschajut, ta zdorovykh ukhlyiantiv, yaki proryvaiutsia cherez kordon [About disabled soldiers who protect us and healthy evaders who break through the border]. *Telegraf*. Retrieved from <https://www.telegraf.in.ua/blog/10110389-pro-zahisnikiv-z-invalidnistju-jaki-nas-zahischajut-ta-uhiljantiv-jaki-prorivajutsja-cherez-kordon.html> [in Ukrainian].
 24. Lavreniuk, S., & Odusanvo, V. (2023). «Za pandus tobi treba rvaty zubamy». Reintehratsiia ukrainskykh viiskovykh pislia poranennia [«You have to fight for the ramp». Reintegration of Ukrainian military personnel after injury]. *INVAK.INFO - informatsiine ahentstvo ta portal dlia liudei z invalidnistiu*. Retrieved from <https://invak.info/novosti/za-pandus-tobi-treba-rvati-zubami-reintegraciya-ukrayinskikh-vijskovikh-pislya-poranennia.html> [in Ukrainian].
 25. Maslov, D. (2022). Vyplaty viiskovym ta yikh simiam – pytannia chesti y sovisti derzhavy [Payments to military personnel and their families are a matter of honor and conscience of the state]. *LB.ua*. Retrieved from https://lb.ua/blog/denys_maslov/522075_viplati_viyskovim_ih_simyam-.html [in Ukrainian].
 26. Myznikova, T. (2015). Yak psyhologichno reabilituvaty ukrainskykh viiskovykh [How to psychologically rehabilitate Ukrainian military personnel]. *Voks Ukraina*. Retrieved from <https://voxukraine.org/yak-psyhologichno-reabilituvaty-viyskovykh> [in Ukrainian].
 27. Novak, A. (2022). Yak otrymaty status osoby z invalidnistiu vnaslidok viiny? [How to obtain the status of a person with a disability as a result of war?] *Ukrainska pravda*. Retrieved from <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/08/17361342/> [in Ukrainian].
 28. Obpechenyi voin, shcho dyvom vyzyhv, dosi ne mozhe otrymaty invalidnist [Burned soldier who miraculously survived still can't get disability]. (2023). *33-y Novyny*. Retrieved from <https://33kanal.com/news/207768.html> [in Ukrainian].
 29. Pavlenko, A. (2022). Tila viiny. NV publikuie zhorstoki y chesni foto ukraintsiv, yaki vtratyly kintsivky cherez viinu, zniati zhurnalistom Emilio Morenatti [Bodies of War. NV publishes brutal and honest photos of Ukrainians who lost limbs due to war, taken by journalist Emilio Morenatti]. *NV*. Retrieved from <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/viyna-v-ukrajini-chesni-foto-lyudey-yaki-vtratyli-kincivki-vid-fotografa-associated-press-novini-50243539.html> [in Ukrainian].
 30. Rada ukhvalyla zakon pro reabilitatsiiu postrazhdalykh pid chas viiny rosii proty Ukrainy [The Rada adopted a law on the rehabilitation of victims of Russia's war against Ukraine]. (2022). *Ukrinform*. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3445790-rada-uhvalila-zakon-pro-reabilitaci-u-postrazhdalih-pid-cas-vijni-rosii-proti-ukraini.html> [in Ukrainian].
 31. Rozhnovska, T., & Kurta, O. (2024). Reforma MSEK i VLK, porushennia prav viiskovykh i veteraniv. Interviu z Masi Naiemom [Reform of the MSEK and VLK, violations of the rights of military personnel and veterans. Interview with Masi Nayem]. *Suspilne Uzhhorod*. Retrieved from <https://suspilne.media/uzhhorod/880681-reforma-msek-i-vlk-porushennia-prav-vijskovykh-i-veteraniv-interviu-z-masi-najemom/> [in Ukrainian].
 32. Soldaty, yaki vtratyly nohy v Ukraini, zanovo vchatsia khodyty v Amerytsi – reportazh The New York Times [Soldiers who lost their legs in Ukraine are learning to walk again in America – report by The New York Times]. (2023). *Poltavska khvyliia*. Retrieved from <https://poltavawave.com.ua/soldati-iaki-vtratyli-nogi-v-ukrayini-zanovo-vchatsia-khoditi-v-ameritsi---reportazh-the-new-york-times/> [in Ukrainian].
 33. Steblovska, A. (2022). «Reabilitatsiia lyshe na paperakh»: yak v Ukraini vidnovliiut zdorovia viiskovykh pislia poranen [«Rehabilitation only on paper»: How Ukraine restores the health of soldiers after injuries]. *Suspilne media*. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3445790-rada-uhvalila-zakon-pro-reabilitaci-u-postrazhdalih-pid-cas-vijni-rosii-proti-ukraini.html> [in Ukrainian].

34. Storinka Podobna Evgeniya [Page of Podobna Evgeniya]. *Facebook*. Retrieved from <https://www.facebook.com/evgeniya.podobna> [in Ukrainian].
35. Storinka Zabelina Yulia [Page of Zabelina Yulia]. *Facebook*. Retrieved from <https://www.facebook.com/yulia.zabelina.9> [in Ukrainian].
36. Tereshchuk, H. (2023). «Yakby ya mih, to povernuvsia b na sluzhbu» – zakhysnyky, yaki chekaiut na protezuvannia [«If I could, I would return to service» – defenders waiting for prosthetics]. *Radio Svoboda*. Retrieved from <https://www.radiosvoboda.org/a/protez-poranennya-reabilitatsiya-viyna/32273011.html> [in Ukrainian].
37. Teriukhanova, M. (2025). Yaka kilkist liudei z invalidnistiu v Ukraini u 2025 rotsi [What is the number of people with disabilities in Ukraine in 2025?]. *Fakty*. Retrieved from <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20251203-yaka-kilkist-lyudej-z-invalidnistiu-v-ukrayini-u-2025-roczii/> [in Ukrainian].
38. Ukrainka, M. (2025). «Pandus ne dlia veteraniv»: shchob potrapyty v mahazyn, veteran viiny vyklykav politsiiu [«Ramp not for veterans»: To get into the store, a war veteran called the police]. *Telegraf*. Retrieved from <https://www.telegraf.in.ua/topnews/10140741-schob-potrapiti-v-magazin-veteran-vijni-viklykav-policiju.html> [in Ukrainian].
39. Ukrainski viiskovi zmozhut otrymaty protez i rozpochaty rehabilitatsiiu do vstanovlennia invalidnosti [Ukrainian military personnel will be able to receive a prosthesis and begin rehabilitation before disability is established]. (2022). *Bilopillia City*. Retrieved from <https://bilopillia.city/articles/246884/ukrainski-vijskovi-zmozhut-otrimati-protez-i-rozpochati-reabilitaciyu-do-vstanovlennya-invalidnosti> [in Ukrainian].
40. Ukhina, I. (2023). Biurokratychne peklo dla poranenykh [Bureaucratic hell for the wounded]. *DW*. Retrieved from <https://www.dw.com/uk/burokraticne-peklo-dla-poranenih-vijskovih-ak-projti-medkomisiu-i-ne-zbozevoliti/a-65108875> [in Ukrainian].
41. Khodko, O. (2022). Yak veteran ATO na protezi nazbyrav 7 mln na ZSU – neimovirna istoriia Oleksandra Shvetsova [How an ATO veteran with a prosthesis raised 7 million for the Armed Forces of Ukraine – the incredible story of Oleksandr Shvetsov]. *Fokus*. Retrieved from <https://fokus.ua/uk/voennye-novosti/535901-veteran-ato-na-protezi-nazbirav-7-mln-na-zsu> [in Ukrainian].
42. Khto nalezhyt do osib z invalidnistiu vnaslidok viiny? [Who is a person with a disability as a result of the war?]. *Ofitsiyni portal Kyieva. Kyivska miska rada*. Retrieved from https://kyivcity.gov.ua/pilhy_dovidky_ta_sotsialnyi_zakhyst/invalidam/khto_nalezhyt_do_invalidiv_viiny/ [in Ukrainian].
43. Cherniev, Ye. (2023). Problemy z oformlenniam statusu UBD dla tysiach nashykh zakhysnykiv uzhe vyshly za mezhi zdorovoho hluzdu. U bahatokh opuskaiutsia ruky [The problems with obtaining UBD status for thousands of our defenders have already gone beyond common sense. Many are giving up]. *Hordon*. Retrieved from <https://gordonua.com/ukr/blogs/egor-chernev/problemi-z-oformlennjam-statusu-ubd-dlja-tisjach-nashih-zahisnikiv-uzhe-vijshli-za-mezhi-zdorovogo-gluzdu-u-bagatoh-opuskajutsja-ruki-1656275.html> [in Ukrainian].
44. Yak veteranam oformyty invalidnist [How veterans can apply for disability]. (2023). *Ukrinform*. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3681770-ak-veteranam-oformity-invalidnist.html> [in Ukrainian].
45. Castle, C. L., Heinze, N., & Gomes, R. S. M. (2023). A cross-sectional study of sleep, mood, well-being, motivations, and perceived support in Ukrainian veterans and active-duty military personnel with disability, and their supporters, preparing for a sporting event. *Frontiers in Psychology*, 14, 1–12. doi: 10.3389/fpsyg.2023.1089735 [in English].
46. Zinenko, O., Yasenovska, M., Luzan, Y., Maksimtsova, Y., Machula, A., Koval, O., & Zakharchenko, A. (2024). Mediatization of needs of people with disabilities in war discourse in Ukrainian social media. In *SCIA-2024*. Retrieved from <https://ceur-ws.org/Vol-3851/paper9.pdf> [in English].

*Стаття надійшла до редакції 30.11.2025.
Received 30.11.2025.*

Polumysna O. The Image of Service Members with Disabilities in the Ukrainian Media: Problematic and Thematic Aspects of Publications

The purpose of the study is to identify the features of media coverage of the problems of military personnel who became disabled as a result of the war.

Research methodology. The study is based on a content analysis of Ukrainian media. In addition, general scientific methods of synthesis, classification, and generalization were applied.

Results. The article identifies the aspects most frequently highlighted in the Ukrainian media when covering military personnel with disabilities: legal, social, medical, rehabilitative, psychological, and educational. It notes the conflicting attitudes of the state, Ukrainian society, and the media toward military personnel with disabilities. While the state maintains a positive attitude toward Ukrainian servicemembers and admires their bravery, obtaining disability status remains problematic. This process is corrupt and bureaucratic, and there is a lack of respect for servicemembers and volunteers with disabilities. The friendly attitude of medical staff sometimes correlates with poor-quality medical services,

demands for bribes in exchange for disability status, and negligence and lack of preparation in working with military personnel.

Accessibility issues are currently becoming even more acute compared to the pre-war period, as there are now more people who, due to acquired disabilities, are unable to reach their destinations. The lack of a systematic, modern rehabilitation system contributes to military personnel traveling abroad to receive quality treatment and prosthetics. Educational and psychological aspects are sparsely represented in the media. Publications on this topic are few and far between. The issue of public perception of people with disabilities has been and remains one of the most critical, as it is vital for military personnel with disabilities to adapt to the realities they now face. Using «Suspihne News» as an example, a trend toward an increase in reports about people with disabilities has been noted, particularly about military personnel who became disabled during the war. On the one hand, this increases respect for them and motivates others; on the other hand, it places an expectation on them to achieve goals that are sometimes unrealistic.

***The novelty** lies in identifying the conflicting attitudes toward service members with disabilities on the part of the state, the media, and Ukrainian society.*

***Practical significance.** The results of this study can be used in the teaching of the courses *New Trends in Journalism and Issues in Newspaper Reporting: Society and Culture.**

***Key words:** military personnel with disabilities, military personnel with amputations, media, conflict, society, law, adaptation, heroization.*